

A Szerzői Jogi Szakértő Testület szakvéleményei

Könyvzenei műveken fennálló személyhez fűződő jog, hangfelvételek felhasználása

Ügyszám: SZJSZT- 17/10.

A Megkereső által feltett kérdések:

A Testület feladata, hogy a peres iratok áttanulmányozása és a szükséges vizsgálatok

elvégzése után adjon választ az alábbi kérdésekre:

1. Nyilatkozzon arról, hogy a «Jóska, gyere haza» és a «Ma este, drágám» című dalok integritása sérült-e az alperes kiadásában megjelent „Nagy mulatós lemez 2008” albumon szereplő formájában – a dalok az alperes által sem vitatott újrhangszerelése és –felvétele folytán.
2. Nyilatkozzon arról, hogy a perbeli művekben szereplő gitárszólók, illetve gitárbetétek kerültek-e átvételre az alperes által kiadott lemez számaiban, vagy sem!

A MEGKERESÉSHEZ CSATOLT MELLÉKLETEK

A megkereső a megkereséshez csatolta az ügy aktáját, amely tartalmazza a felek eddigi peres előadása mellett a:

- «Jóska, gyere haza» c. mű hangfelvételét a felperes kiadásában a „Kaczor 13.” c. kiadványon és az alperes kiadásában a „Nagy mulatós lemez 2008” c. kiadványon, és a
- «Ma este, drágám» c. mű hangfelvételét a felperes kiadásában a „Kaczor 16.” c. kiadványon és az alperes kiadásában a „Nagy mulatós lemez 2008” c. kiadványon.

TÉNYÁLLÁS ÉS ELŐZETES MEGÁLLAPÍTÁSOK

A megkereső Bíróság megkeresésében az eljárás tényállását röviden vázolta. Az eljáró tanács megállapítja, hogy szakvéleményének kialakításához ez elegendő, és a szakvélemény teljessége érdekében ezt az eljárás irataiból csak annyiban kell kiegészíteni, hogy a felperes 2009. május 4-én kelt keresetlevelében, bár nem a vonatkozó törvényi rendelkezés pontos megjelölésével, de mindkét mű „átdolgozásának” megvalósulására is hivatkozik, valamint megjelöli, hogy álláspontja szerint az alperes magatartása „szerzői, előadói és kiadói jogait egyaránt sérti”. Az eljáró tanács ezért szakvéleményében az átdolgozás szerzői jogi kérdésére, valamint az összefüggő szomszédos jogi kérdésekre is kitér.

Az eljáró tanács a per irataiból szükségesnek tartja kiemelni azt, hogy a felperes az alábbiakban látja személyhez fűződő jogainak megsértését:

- „A «Jóska, gyere haza» című dalt az alperes a szerző engedélye nélkül átdolgozta, ezáltal az elveszítette eredeti népies jellegét, a szerző szándékától eltérő, meg nem engedhető hangzásúvá tette a dalt.” (2009. május 4-én kelt keresetlevél 2 oldal)

- „A *«Ma este, drágám»* című dal esetében az alperes a digitális technika eszközeivel élve, az eredeti művet – szintén engedély nélkül – megvágva, megszűrve (*vocal cut*) használták fel. Ez azt jelenti, hogy az alperes nemcsak jogellenesen használta fel a dal zenei anyagát, hanem azt szintén jogellenesen át is dolgozta, felhasználva a szerző zenei anyagának részeit.” (2009. május 4-én kelt keresetlevél 2 oldal)

- „álláspontunk szerint az áthangszerelés átdolgozásnak minősül, a *«Jóska, gyere haza»* című szám esetében a népi számok eredeti népies hangzása szűnt meg, az eredeti számban igénybe vett asszonykórus mellőzése miatt.” (5. sz. jegyzőkönyv, 3. oldal)

Ezt meghaladóan az eljáró tanács véleményének kialakításához kizárólag az iratokhoz csatolt hangfelvételek voltak szükségesek.

AZ ELJÁRÓ TANÁCS SZAKVÉLEMÉNYE

1. Az alkalmazandó jogszabályi rendelkezések:

Előzetesen rögzíteni kell, hogy mely jogszabályi rendelkezések alkalmazása szükséges a szerzői jogi szakkérdések megválaszolásához és az egyes jogi hivatkozásokkal kapcsolatosan mely tények vizsgálata szükséges az eljáró tanács állásfoglalásához:

A szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (Sztj.) szakaszainak sorrendjében haladva:

„A mű egységének védelme

13. § A szerző személyhez fűződő jogát sérti művének mindenfajta eltorzítása, megcsonkítása vagy más olyan megváltoztatása vagy megcsorbítása, amely a szerző becsületére vagy hírnevére sérelmes.”

E tekintetben vizsgálni szükséges, hogy megtörtént-e az

- eredeti szerzői művek, azaz a zeneművek
- eltorzítása vagy megcsonkítása, vagy
- más olyan megváltoztatása vagy megcsorbítása, amely a szerző becsületére vagy hírnevére sérelmes lenne.

„Az átdolgozás joga

29. § A szerző kizárólagos joga, hogy a művét átdolgozza, illetve hogy erre másnak engedélyt adjon. Átdolgozás a mű fordítása, színpadi, zenei feldolgozása, filmre való átdolgozása, a filmalkotás átdolgozása és a mű minden más olyan megváltoztatása is, amelynek eredményeképpen az eredeti műből származó más mű jön létre.”

E tekintetben vizsgálni szükséges, hogy az

- eredeti szerzői műveket, azaz a zeneműveket
- olyan módon megváltoztatták-e, hogy az a mű megformáltságát érintve az eredeti műből származó más, átdolgozott zeneművet hozott-e létre.

(Az eljáró tanács e helyt megjegyzi, hogy a zeneművek többszörözésében és terjesztésében megnyilvánuló felhasználásával szakvéleményében nem foglalkozik, mert az esetleges ilyen felperesi hivatkozást az eljáró Bíróság az Sztj. 19. §-ára is tekintettel tudja elbírálni.)

„Az előadóművészek védelme

73. § (1) Ha a törvény eltérően nem rendelkezik, az előadóművész hozzájárulása szükséges ahhoz, hogy

(...)

c) rögzített előadását többszörözzék;

d) rögzített előadását terjesszék;

(...)

A hangfelvételek előállítóinak védelme

76. § (1) Ha a törvény eltérően nem rendelkezik, a hangfelvétel előállítójának hozzájárulása szükséges ahhoz, hogy a hangfelvételt

a) többszörözzék;

b) terjesszék; (...)

E tekintetben vizsgálni szükséges, hogy a

- a felperes által kiadott hangfelvételeket vagy azok részletét

- az alperes saját kiadványán többszörözte-e.

A fenti jogszabályhelyekre tekintettel az eljáró tanács az alábbiak szerint válaszolja meg a kérdéseket:

2. Szerzői jogok az Szjt. 13. §-a és 29. §-a szerint:

2.1. A «Jóska, gyere haza» (szerző: K. F.) című zeneművel, amely hangfelvétel formájában a Kaczor 13 albumon a 10. track (3'32") és a Nagy mulatós lemezen az 5. track (3'24"), kapcsolatosan:

Az eljáró tanács a két hangfelvétel összevetésével megállapította, hogy az eredeti «Jóska, gyere haza» című zenemű alperes általi rögzítése az eredeti mű lényegét nem érinti, azt nem változtatja meg, hanem csak a mű új előadásának minősül. Az alperes által rögzített előadás hűen adja vissza a zenemű dallamát, harmóniáit, szövegét és lüktetését.

A felperes hivatkozik arra, hogy művét jellegzetes “kontra és ingabasszus” kísérettel rögzítette, amely annak sajátosságát adja, valamint abban asszonykórus szerepel, amely szintén a mű lényegi hangulatát teremti meg. Az eljáró tanács azonban ezzel szemben a mű felperes általi felvétele alapján megállapította, hogy ez a kíséret, illetve a meghatározott előadó általi előadás, nem képezi a zeneművet, mint szerzői alkotást, azaz nem ez az egyéni, eredeti jellegű a mű szerzői jogi védelmét megalapozó szerzői lelemény. A kíséret, illetve a meghatározott előadó a mű előadásának, vagyis az azt interpretáló előadóművészi teljesítménynek a része. Az előadásmóddal szemben a mű szerzői jogi védelmét megalapozó megformáltságát a korábban említett dallam-harmónia-szöveg-ritmus elemek egyéni eredeti jellege adja, azaz ezek alkotják a szerzői jogi védelmet élvező zeneművet. A kíséret módja és az előadó(k) hangja és előadásmódja szerzői műként nem élvez védelmet, azaz a mű mások általi előadása ezeknek utánzásával vagy elhagyásával egyaránt megtörténhet, és ehhez a szerző engedélyét nem kell kikérni. A zeneművek esetén a zenemű, mint alkotás érintetlenül hagyása mellett a zenemű „élete” során kifejezetten jellemző a többféle hangszereléssel, előadóművészi felfogással történő interpretáció. Ameddig ez a fent említettek szerint a mű dallamát, harmóniáit, szövegét, ritmusát nem érinti, nem beszélhetünk sem a mű átdolgozásáról, sem egyéb megváltoztatásáról. Az áthangszerelés (pl. a harmonikával előadott részek szintetizátorral történő előadása), illetve a mű első nyilvánosságra kerülésétől eltérő előadásmód, függetlenül az előadó(k) személyétől, azaz, hogy az nő vagy férfi; szólista vagy

kórus, adta elő először a művet, önmagában sem a zeneszerző átdolgozáshoz fűződő vagyoni jogát, sem a mű integritásához fűződő személyhez fűződő jogát nem érinti. Tehát bármilyen hangszerrel/hangszer-összeállítással, bármilyen énekessel/énekegyüttessel előadható, rögzíthető a mű, amennyiben az a mű szerzői jog által védett lényegét nem érinti.

A fentieken túlmenően az Szjt. 13. §-a szerinti, a mű egységét védő személyhez fűződő jog tekintetében a megkeresésben feltett kérdés megválaszolásához szükséges volt annak a vizsgálata is, hogy a személyhez fűződő jog sérelme esetlegesen megvalósul-e a mű olyan méltatlan kontextusba helyezés folytán előálló megcsorbításával, amely a szerző becsületére vagy hírnevére sérelmes lenne.

Ennek keretében az eljáró tanács azt vizsgálta, hogy a zenemű alperes általi felvétele ellentmond-e az eredeti mű szellemiségének, azt esetlegesen olyan környezetbe helyezi-e, amely bármely tekintetben, a szerző személyére sérelmes módon módosítja alkotói elképzeléseit (tehát nem teszi-e pl. idézőjelbe, nem használja-e fel olyan környezetben, amivel nem kívánt asszociációkat kelt).

Az eljáró tanács válasza erre a kérdésre is nemleges, azaz nem talált olyan körülményt, amely a személyhez fűződő jog sérelmét a mű nem megfelelő kontextusba helyezésével megalapozná. Ezt a megállapítást a következő körülmények támasztják alá:

Mindkét kiadvány ún. mulatós cd, az alperesi kiadvány minősége, borító és egyéb megjelenése, valamint az azon szereplő, népszerű „mulatós” zeneművek nem teremtenek méltatlan, a felperes szerzői értékelését sértő környezetet a felperes szerzeménye számára. Ugyanezt vizsgálta az eljáró tanács a zenemű alperes által felvett hangfelvételének előadásmódja kapcsán, és ebben is arra a megállapításra jutott, hogy az alperes által rögzített előadásmód nem csorbítja meg a mű eredeti mondanivalóját, szellemiségét, azaz a másképp történő előadás ez esetben a személyhez fűződő jog sérelmét nem jelentheti.

Az eljáró tanács tehát megállapítja, hogy a «Jóska, gyere haza» című műnek az alperes általi felvétele nem minősül az eredeti zenemű átdolgozásának (Szjt. 29. §), sem nem változtatja vagy csorbítja meg a művet semmilyen, a szerzői személyhez fűződő jogok szempontjából értékelhető formában.

Az eljáró tanács megjegyzi, hogy amellet, hogy jogi szempontból ez a helyes álláspont, a zenei szakma is e szerint működik; az áthangszerelés, eltérő előadásmód stílusok között is nemcsak megengedhető, hanem elfogadott. A tánczenei kompozíciók esetében rendkívül ritka, hogy – hasonlóan a komolyzenéhez – a műből kiadásra kerülne a teljes hangszerelés, partitúra. Ám még ilyen esetben sem (így megjelenő komolyzenei művek esetén sem) lehetne csupán a hangszer-összeállítás megváltoztatását a szerzői mű lényegét érintő változtatásnak tekinteni. Több évszázados tapasztalat a művek más-más hangszereken való előadása, ezt a szerzők, akik műveik elhangzásában, elterjedésében, népszerűsítésében érdekeltek sem kifogásolják.

2.2. A «Ma este, drágám» (szerző K. F.) zeneművel kapcsolatosan, amely hangfelvétel formájában a Kaczor 16 albumon az 1. track (3'26") és a Nagy mulatós lemezen a 9. track (3'30"), kapcsolatosan:

Az eljáró tanács a hangfelvételek összevetésével e mű tekintetében azt állapította meg, hogy az alperes által kiadott felvétel a felperes kiadványán szereplő felvételhez nagymértékben hasonló előadásmódra törekedett. Ebben az esetben tehát még a mű lényegét nem érintő,

áthangszerelésben, más előadói felfogásban vagy megoldásokban megnyilvánuló különbségek sem fedezhetőek fel a felvételek között. Ennek fényében – a «Jóska, gyere haza» című művek kapcsolatos fenti indoklással egyezően – a «Ma este, drágám» című mű esetén az eljáró tanács megállapította, hogy az alperes által kiadott felvétel sem a mű Szjt. 29.§ -a szerinti átdolgozását, sem az Szjt. 13. §-a szerinti személyhez fűződő jog sérelmét nem valósítja meg.

3. Szomszédos jogok az Szjt. 73. §-a és 76. §-a szerint:

Az eljáró tanács a szomszédos (hangfelvétel-előállítói és előadóművészi) jogok kérdésével kapcsolatosan szükségesnek tartja általában hangsúlyozni, hogy e jogok a hangfelvétel-előállítói és az abban foglalt előadóművészi szomszédos jogi teljesítményeken állnak fenn, azaz e jogok megsértése akkor valósul meg, ha egy hangfelvételt vagy annak részletét a hangfelvétel-előállító vagy előadóművész engedélye nélkül vesznek át, többszöröznék, illetve terjesztenek. A jelen esetben tehát azt kell vizsgálni, hogy a felperes kiadványain szereplő hangfelvételek bármely része, részlete, az alperes kiadványán szerepel-e, mert csak ebben az esetben állapítható meg a felperes hangfelvételének engedély nélküli felhasználása.

Az eljáró tanács a peres iratok vizsgálata alapján azt is kiemeli, hogy a felek látszólag egyetértenek abban, hogy a «Jóska, gyere haza» című mű alperes által kiadott hangfelvétele a felperes kiadványán szereplő hangfelvételtől olyan mértékben eltér, hogy a felperes saját hangfelvételének felhasználását ezzel kapcsolatban nem is feltételezi.

A felperes ezzel szemben a «Ma este, drágám» című mű alperes által kiadott hangfelvétele kapcsán arra hivatkozik, hogy egyes szövegek az általa kiadott hangfelvételtől származnak.

Az eljáró tanács ezzel kapcsolatban a felperesi és alperesi hangfelvételek összevetésével megállapította, hogy kétséget kizáró módon ebben a kérdésben a hangfelvételek érzékszervi vizsgálatával nem lehet állást foglalni, hanem a felvételek digitális, hangmérnök általi összehasonlítása szükséges. E szakkérdés tehát technikai jellegű, amelyre hangmérnök szakértő kirendelését kell az eljárásban mérlegelni.

Az eljáró tanács szerzői jogi és zenei szakértelme alapján e kérdésben azonban fontosnak tartja kifejteni, hogy a kifogásolt szövegek reprodukálásához gyakorlott zenészek néhány percre van csupán szüksége a jelen esetben kérdéses «Ma este, drágám» című zenemű felperesi felvételével azonos szintű előadásához. Ezzel elektronikailag kifogástalan anyaghoz juthat egy kiadó, míg ellenben az eredetiből való elektronikus átvételhez bonyolult és hosszadalmas eljárásra van szükség, és a végeredmény sem tud olyan kifogástalan anyagot szolgáltatni, mint az újbóli felvétel. Két egyszerű szövegről van szó, melyek zenei szintje azonos az alperesi felvétel többi szövegének szintjével, ezért aki azokat adta elő, kétséget kizáróan alkalmas ennek a két szövegnek a könnyed megszólaltatására is.

Az eljáró tanács tehát érzékszervi vizsgálattal kizárni nem tudja, hogy átvétel történt, azonban nem tartja életszerűnek, hogy az alacsony előállítási költségre törekvő alperes sokszoros energiát fektessen valamibe, amit az általa felkért előadó könnyűszerrel eljátszhat, ráadásul olyan esetben, amikor az elektronikus átvétel rosszabb technikai minőséget jelentene, illetve jogosítási problémákhoz is vezet.

Összefoglalva a fentiek az eljáró tanács a feltett kérdéseket az alábbiak szerint válaszolja meg:

Ad 1.

Az eljáró tanács megállapítja, hogy a «Jóska, gyere haza» és a «Ma este, drágám» című zeneművek alperes általi újrafelvételével sem a felperes Szjt. 29. §-a szerinti művek átdolgozásához fűződő szerzői vagyoni joga, sem az Szjt. 13. §-a szerinti művek egységét védő személyhez fűződő jog nem sérült.

Ad 2.

A felperes és az alperes által kiadott hangfelvételek érzékszervi összehasonlításával ez a kérdés nem válaszolható meg, kétséget kizáró válasz csak a hangfelvételek technikai (digitális) vizsgálata útján kapható. Mivel az eljáró tanács szakértelme erre nem terjed ki, a kérdésben – a pergazdaságossági szempontok mérlegelése alapján – hangmérnök szakértő kirendelése lehet szükséges.

Dr. Tomori Pál
a tanács elnöke

Dr. Kabai Eszter
a tanács előadó tagja

Wolf Péter
a tanács szavazó tagja